

MUZEU—PUBLIC Aspecte din județul Constanța

Valentina BUȘILĂ

Județul pe al cărui teritoriu întâlnim în permanență un număr mare de turiști, Constanța are și o populație autohtonă, a cărei activitate se concentrează în școli, institute superioare, așezăminte de cultură, întreprinderi industriale sau comerciale, șantiere navale, unități agricole etc.

Ce se oferă acestui virtual public, ce s-a realizat pe plan muzeistic și se are în plan, cum reacționează vizitatorul obișnuit, elevul, studentul, omul de pe stradă, turistul străin sau român venit la odihnă, iată câteva întrebări pe care ni le-am pus în legătură cu acest județ, considerând că bogățiile sale naturale, arheologice, artistice, ca și afluența de populație datorită litoralului, îl fac apt să răspundă cel mai bine problemei dezbătute azi, universal, relația bilaterală „muzeu-public”.

Apariția unei activități muzeistice susținute, cu realizări meritorii ca patrimoniul, cercetare științifică, publicații etc. se constată destul de timpuriu în Constanța, cu toate că, evident, factorii obiectivi indicați mai sus existau mult mai de mult. Am putea lua ca punct de plecare anii 1957—1961, când se reorganizează în noul local Muzeul de arheologie, se deschid Muzeul de artă și Acvariul. Ținem să subliniem încă de la început că dacă astăzi Constanța se poate mândri cu atâtea instituții muzeale de prim rang, acest fapt se datorește atât inițiativelor și muncii neobosite depuse de entuziaști ca V. Canarache și continuată de Adrian Rădulescu, directorul Muzeului de arheologie, Florica Postolache, directoarea Muzeului de artă, Marcel Stanciu, directorul Acvariului și de colectivele valoroase de cercetători cu un bogat palmares științific, cît și colaborării, efective, sprijinului și înțelegerii oferite de către organele de partid și de stat, poate mult mai mult ca în alte părți, rezultatele vădindu-se la înălțime.

Departate de a se baza pe numărul mare de turiști, care „oricum vin la mare” și vor vizita deci muzele, am constatat și anul acesta, și chiar mai mult ca în alți ani, contribuind desigur și experiența acumulată, o serie de inițiative fructuoase puse deja în practică sau preconizate pentru viitorul apropiat.

Surpriza ne-au oferit-o două „premiere” muzeografice — Muzeul mării și Delfinariul — remarcabile, nu numai pentru țara noastră și pentru noutate, dar și pentru aspectele științifice și educative pe care le implică.

Chiar dacă, pe parcurs, colecțiile expuse se vor îmbogăți și îmbunătăți calitativ, eliminându-se de pildă copilele unorii groțesti (delfin din material plastic etc.), rețușuri ce sînt inerente oricărui început, încă de pe acum Muzeul mării a întrunit un număr foarte mare de vizitatori, și, ceea ce este de fapt cel mai important, de pasionați, de nespecialiști, de oameni atrași fără scopul cercetării științifice ci doar de cel al instruirii personale; unii au venit să-l revadă în întregime, alții pentru unele piese doar, consemnînd cuvinte laudative în cartea de impresii, ca și dorința unei lărgiri a expoziției — fapt ce se va realiza prin deschiderea unei noi săli cu faună și floră din mările nordice. Deci se poate spune că noul muzeu și-a verificat utilitatea și nu are decît de progresat pe drumul său propriu.

Construirea Delfinariului face parte dintr-un plan mai vechi și mai amplu, din care nu se realizase pînă acum decît Planetariul, cu cele două anexe, cuprinzînd una telescopul și cealaltă sala de conferințe și proiecții. Dacă în ceea ce privește clădirea propriu-zisă există unele deficiențe datorită în parte și grabei cu care a fost făcută, încă de pe acum se realizează valoarea științifică a acestei inovații și anume dresarea pentru înțlia oară în lume a speciei Phocaena de delfini autohtoni. Pentru publicul vizitator programul prevede zilnic cinci spectacole, fiind antrenat și teatrul de revistă constănțean „Fantasio”.

Pentru continuarea activității și în timpul iernii sau a vremii urite, se preconizează acoperirea bazinului. De asemenea, pentru întregirea acestui complex, se vor realiza și dezideratele mai vechi, o micro-deltă, o piscină pentru foci și un nou acvariu.

În domeniul muzeelor de arheologie și istorie, noutățile pe plan expozițional sînt puține, fapt explicabil în parte prin aceea că unitățile existente — Muzeul de arheologie Constanța, Edificiul cu mozaic, mica colecție de pipe și ceasuri Mercurius, Muzeul Adamclisi sînt relativ recente, bine realizate și foarte apreciate de public. Pe de altă parte, și aici se vede iar înțelegerea deplină a ediliilor, orașul Constanța e un muzeu în aer liber, cu micile parcuri amenajate cu coloane, chiupuri, statui, resturi de construcții antice, atît de edificatoare pentru istoria Tomisului și a meleagurilor dobrogene.

Cu toate acestea considerăm ca pe deplin motivată, atît prin amploarea cercetărilor și bogăția materialului arheologic rezultat, cît și prin interesul manifestat de public, obținerea unor săli permanente de expoziție pentru Muzeul de arheologie Constanța, — clădirea actuală a muzeului nepermițînd acest lucru — în care să fie expuse an de an rezultatele valoroase ale săpăturilor, cu texte explicative, hărți etc. Încercarea muzeografilor de a înnoi expoziția de bază, introducînd materiale de maxim interes descoperite recent, ca vasele de bronz de la Derwent, sarcofagul din secolul II e.n. de la Mangalia, sau pavimentul de mozaic încastrat în podeaua muzeului și pe care vizitorul modern calcă așa cum o făceau pietonii antici în Piața Ovidiu, este meritorie dar nu rezolvă dorința legitimă, firească, a publicului de a vedea mai mult, de a cunoaște atîtea lucruri frumoase ce îl așteaptă în depozite. O astfel de expoziție a descoperirilor arheologice recente sau pe o altă temă („Neolitic în Dobrogea” — ceramică și statuette de mare interes științific și artistic) „Civilitația greacă și băstinașă în epoca Latene” etc) ar putea fi prezentată și în alte centre de pe litoral, lipsite de muzeele concentrate în orașul Constanța.

Static și puțin cunoscut este pe nedrept Muzeul din Mangalia, vitregit și de spațiul mic al clădirii. Și aici, o expoziție nouă deschisă în centrul orașului, cu o popularizare bine făcută, ar îndrepta din nou atenția asupra vechiului muzeu, l-ar reactualiza. Din ferice, măsurile de curățenie și refacere luate de Muzeul de arheologie Constanța și de Consiliul popular orășănesc au reușit să repună în circuitul de vizitare complexul mormintelor și zidurilor vechii cetății, atît de deteriorate în ultima vreme.

Puteam considera ca un fapt de seamă acela că în anul viitor, Histria va inaugura clădirea noului muzeu situat în afara incintei cetății care va înlocui pe cel construit de Vasile Părvan în 1916 și devenit neîncăpător față de amploarea descoperirilor și aflului iubitorilor de vestigii antice.

Un alt muzeu care urmărește să-și repună patrimoniul în valoare, îmbunătățind tematica și prezentarea, este și Muzeul Marinei Române, aflat vara aceasta în plină reorganizare. În 1973, muzeul își va redeschide porțile, oferind pentru prima dată la noi în țară o secție de arheologie submarină, în care vor fi expuse metodele și aparatele de lucru, ca și rezultatele cercetărilor subacvatice — ceramică greacă și romană, ancore, diferite obiecte antice și medievale.

În domeniul expozițional, Muzeul de artă Constanța a desfășurat și anul acesta o activitate bogată, care a depășit de multe ori incinta proprie, antrenînd numeroase centre, sătești îndeosebi dar și orășenești.

În planul muzeului s-a prevăzut organizarea la sediu a unor expoziții pe teme generale — expoziția de artă contemporană românească (august), expoziția achizițiilor efectuate de muzeu în ultimii 10 ani (oct.) — o inițiativă de seamă și care ar putea să servească de exemplu și altor muzee, expoziții omagiale — „100 de ani de la nașterea lui Octav Băncilă”, „Lola Roth” (în colaborare cu Muzeul din Galați), sărbătorirea evenimentelor politice legate de istoria patriei — expoziția de grafică militantă (iulie) în cinstea Conferinței naționale a partidului, „10 ani de la cooperativizarea agriculturii”, expoziții didactice — Theodorescu-Sion, G. Petrașcu, (cu expozate din patrimoniul muzeelor de artă din Constanța și Topalu, dar utilizînd și reproduceri).

Dintre acestea, unele sînt vehiculate și la Eforie-Sud, unde muzeul a obținut sezonier o sală pentru prezentarea de expoziții (în vara aceasta expoziția de grafică militantă, cea de artă contemporană românească).

Cu ocazia manifestărilor „Pontica 72” (noiembrie), la Năvodari, Cobadin, Comana, Hirsova s-au deschis mici expoziții, ca și alte trei expoziții de grafică în centre sătești din județ.

Muzeul mai realizează și un alt tip de expoziții: de reproduceri sau fotocopii color după opera unui pictor român care, însoțite de un text explicativ și o cronologie a vieții artistului, circula în numeroase centre din județ (anul acesta: Brîncuși, Băncilă, Tonitza, Luchian).

Din această schiță sumară, se pot distinge preocupările constante ale colectivului muzeului pentru valorificarea colecțiilor sale, pentru integrarea sa în problematica majoră dezbătută pe plan național.

Ne mai apare și un alt aspect, acela al colaborării intermuzeale (cu Muzeul din Galați), atît de rar întîlnit; desigur există un mare risc de deteriorare, perisabilitate în vehicularea patrimoniilor muzeale dintr-un județ în altul, fără a mai vorbi de distanțe mult mai mari, dar succesul de public justifică și necesită întotdeauna asemenea acțiuni. Muzeul de artă Constanța colaborează în permanență și cu Oficiul de expoziții al C.C.E.S. București ca de pildă pentru expoziția de artă contemporană românească sau expoziția UNESCO de reproduceri de artă franceză, prezentată în august la Eforie-Sud.

Pe lîngă această agitație vizuală, directă, efectuată de muzee prin expoziții, am urmărit și alte aspecte ale atragerii publicului și în primul rînd, activitatea în cadrul școlilor cu elevii și profesorii.

Caietele de evidență ale muzeelor ne indică ostentativ numărul foarte mare al școlilor, și nu numai din județ, care se perindă prin aceste lăcașuri. Am căutat să adîncim această situație, întîlnită evident și la multe alte muzee din țară, să vedem care este explicația justă: proprie inițiativă a profesorilor, antrenare a lor de către muzee, sau ambele cazuri. Cu satisfacție deosebită am constatat că se

poate într-adevăr vorbi aici de reciprocitate: de un interes remarcabil dovedit de cadrele didactice de elevi sau studenți — vizite la Muzeul de arheologie pentru exemplificarea unei teme din program, recapitulări etc.; Cercul micilor naturaliști de la Casa pionierilor, își face practica la Acvariu și la Muzeul mării, studenții Institutului pedagogic, secția matematică-astronomie, fac lecții practice la Planetariu; la Muzeul Marinei Române, într-o atmosferă evocatoare, festivă, se fac primiri de noi pionieri ca și lecții practice, navomodelism, practică cu elevii școlilor generale și cu cei de la Școala militară de ofițeri de marină. Iarși un fapt pe care îl știm noi unic, o preocupare specială a Inspectoratului școlar din oraș menită să ajute procesul instructiv-educativ: s-au trimis circulare la școli pentru includerea în program a lecțiilor ținute la muzeu (pentru Muzeul de artă, în orele de dirigeanță la clasele mici) pentru vizitarea obligatorie a tuturor muzeelor, indiferent de profil. Venind în întâmpinarea acestor măsuri, și cadrele muzeale s-au pregătit ca, pe lângă ghidajul obișnuit, să poată ilustra anumite teme prin ghidaje speciale, expoziții didactice (ca la Muzeul de artă Constanța), conferințe, proiecții ținute la școli (Muzeul de artă Constanța are transpus tot patrimoniul pictural pe diapozitive).

Putem sublinia că cea mai susținută legătură între muzeu și școală am întâlnit-o la Muzeul de artă Constanța, unde se fac ghidaje tematice pe următoarele teme: pentru clasele I—IV, teme legate de noțiuni despre pictură, sculptură, grafică, ce este un portret, o natură moartă, o compoziție; pentru licee, unde se predau ore de învățămînt artistic, teme ca: arta românească în secolele XIX—XX, arta românească în secolul XX, arta românească contemporană. Cum în general în școlile noastre educația estetică este neglijată și insuficient urmărită, aceste preocupări largite, în colaborare cu muzeul, merită să fie popularizate mult mai amplu și urmărite și de alte județe. Iarși scotim unică predarea primelor noțiuni de artă micilor elevi din primele clase, care de cele mai multe ori nici nu sînt aduși la un muzeu de artă.

Pentru adulți, muzeele și-au pregătit un program de conferințe tematice, însoțite de proiecții sau filme, cu care se prezintă la întreprinderi, fabrici, case de cultură etc.: naturaliștii au la dispoziție două filme (Marea Neagră și Delta Dunării, realizate în colaborare cu Studioul Al. Sahia); pină la începutul sezonului estival, cercetătorii de la Planetariu susțin, chiar de 3 ori pe săptămînă, conferințe și proiecții; cu ocazia deschiderii micilor expoziții de reproduceri la sate, muzeograful face ample prezentări, ghidaje etc.; în timpul manifestărilor „Pontica”, în fiecare an se realizează întâlniri ale unor artiști și critici de artă cu cooperatori și muncitori din centrele unde se deschide și cite o expoziție. Lipsa de spațiu nu permite în general organizarea unor astfel de manifestări și la sediul muzeelor, cu un program mai variat, concerte, recitaluri etc. care, ca și acolo unde se fac (din păcate, nu avem prea multe exemple, remarcîndu-se doar Muzeul de artă al R.S. România București), s-ar bucura de o largă apreciere.

În domeniul popularizării, publicațiile muzeale în general ocupă — sau ar trebui să ocupe — un loc de frunte. Putem spune că și aici muzeele constătene au realizări importante, pe plan calitativ și cantitativ. De la lucrările științifice (volumele de articole științifice Pontice I—V, studii de specialitate privind săpăturile arheologice sau colecțiile din muzeu la Muzeul de arheologie, cataloagele raisonnés ale Muzeului de artă Constanța) la micile ghiduri, plante, cataloage, ilustrate, toate categoriile sînt cerute de public — desigur cu accent pe ultimele — ajungîndu-se cu stocurile epuizate la sfîrșit de sezon. Muzeul de arheologie deține recordul — putem spune — al publicațiilor muzeografice, prin marel număr de titluri, valoarea lucrărilor, publicarea în cinci limbi — fapt esențial neegalat nici de capitala țării; anul acesta au apărut două noi mici ghiduri: Histria (M. Bucovală) și Adamclisi (A. Rădulescu), mult solicitate. Standul acestui muzeu mai oferă vizitatorilor 12 tipuri de reproduceri în terra cotta a unor piese autentice din muzeu (vase neolitice, opațe, capete de statuete Tanagra — piese cu care s-a început anul trecut această experiență) ca și imitații de monede histriene sub formă de insigne, o inițiativă cu un succes deosebit, total putem spune.

La celelalte muzee, întâlnim doar unele ghiduri ale Acvariului, numai în limba română, cataloage pentru absolut toate expozițiile la Muzeul de artă — remarcîndu-se frumosul catalog, scos anul acesta, al colecției Ion Jalea, ilustrate — tipuri vechi, de anii trecuți. Sub tipar se află catalogul Muzeului de artă Constanța, ghidul Muzeului Marinei Române, ghidul Muzeului mării, pentru care se preconizează și realizarea unor ierbare cu alge și ilustrate, pentru vizare la stand.

Nu am întâlnit la niciun muzeu diapozitive color sau alb-negru, ceea ce ni se pare regretabil și demn de a fi remediat. Numai la Muzeul din Topalu există un stoc ce nu se vinde, dat fiind numărul mare de diapozitive și vizitatori mai puțini, dar prezentate la Muzeul de artă Constanța și chiar și la alte muze de artă, ar fi desigur apreciate, pentru frumusețea picturilor reproduse.

În încheiere, am dori să subliniem încă o dată grija care se vădește, atît din partea muzeografilor cît și a forurilor conducătoare — ale orașului Constanța în special, pentru popularizarea patrimoniului muzeal: dacă încă mai lipseș panourile mari indicatoare în gări, piețe, privind situarea muzeelor, sau micii fluturași cu toate adresele lor, în schimb am întâlnit, pe lângă denumirea de str. Muzeelor, clară și explicită, numeroase săgeți indicatoare, unele sub forma sugestivă de pești pentru Muzeul mării, ca și unele măsuri mai vechi — extinderea programului de vizitare (9—21 sau 21,30 la Acvariu), angajarea unui corp de îndrumători calificați, sezonier, folosirea etichetelor în cinci limbi străine (Muzeul de arheologie), toate menite spre oferirea unor condiții cît mai bune de instruire și documentare a publicului vizitator.